

Wojciech Kalinowski

II Międzynarodowy Kongres w Bochum na temat ochrony zabytków techniki

Ochrona Zabytków 29/2 (113), 137-138

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nych historycznych i bibliograficznych. Ewidencją w zakresie szerszym — to szczegółowe dokumentacje o charakterze monograficznym wybranych obiektów wybitnych, obejmujące po kilkadziesiąt zdjęć, opis, historię i charakterystykę budynku, dokonaną przez badacza specjalizującego się w danym temacie. Porządek tych prac, rozpoczętych w lutym 1975 r. został ustalony z Konserwatorem Województwa Stołecznego. Przede wszystkim postanowiono zająć się architekturą willową osiedli podwarszawskich, będących przekrojem wszystkich stylów od eklektyzmu i historyzmu, poprzez secesję, sztukę dekoracyjną, aż po funkcjonalne formy stylu międzynarodowego przełomu lat dwudziestych i trzydziestych. Oczywiście dokonując w terenie wyboru obiektów nie pomija się też budynków ostatniego trzydziestolecia, łącznie z budowlami okresu socrealizmu.

Do takich miejscowości o wysokich walorach architektonicznych i urbanistycznych należy zespół wycypynkowy Konstancin-Chylice. Po otrzymaniu z dawnego Biura Dokumentacji Zabytków Województwa Warszawskiego kilkunastu kart ewidencyjnych, wykonanych przez mgr. Wandę Puget, Ośrodek, prowadząc już niezależnie dokładną dokumentację fotograficzną tych miejscowości, rozpoczął systematyczną pracę nad ewidencją znajdujących się tam budynków. Ze stu dziesięciu obiektów wybrano na wstępie kilkadziesiąt klasy bardzo wysokiej, autorstwa tak wybitnych architektów, jak na przykład Józef Pius Dziekoński, Karol Jankowski, Helena i Szymon

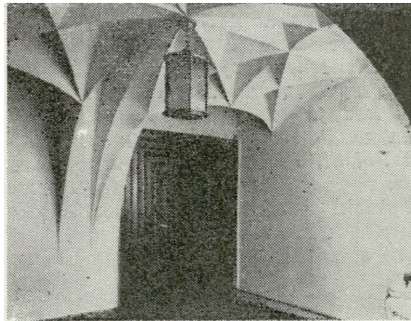
Syrkusowie. Niektóre z tych obiektów już w okresie międzywojennym były wymieniane w literaturze zagranicznej jako czołowe osiągnięcia architektury nowoczesnej. Większość z nich została pomierzona, opisana i znajduje się w przygotowaniu redakcyjnym do zeszytu tematycznego Konstancina. W podobny sposób opracowano zespół mieszkalny w Rembertowie, będący jednolitym założeniem urbanistyczno-architektonicznym w stylu dworskim z początku lat dwudziestych. Po dokonaniu szczegółowego objazdu terenu wytypowano już obiekty w miejscowościach położonych na zachód od Warszawy (Podkowa Leśna, Komorów, Milanówek). W bieżącym roku prace przebiegają na wschód od miasta (linia otwocka). W granicach Warszawy Ośrodek przeprowadza szczegółową dokumentację Saskiej Kępy, Grochowa. Ponadto podejmuje się także opracowania monograficzne ważniejszych obiektów okresu międzywojennego, na przykład dawnego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, teatru „Ateneum” i innych.

Przeprowadzana przez Ośrodek Dokumentacji Zabytków dokumentacja architektury najnowszej obejmuje w większości materiał mało znany, często trudno dostępny lub nie znany zupełnie. Zebrana, w miarę obiektywnie, daje podstawę do głębszych badań nad architekturą nie tylko Warszawy i jej okolic, lecz także całej Polski.

Andrzej K. Olszewski
Wojciech Włodarczyk

4. Warszawa, ul. Spasowskiego 13, hol domu mieszkalnego z drugiej połowy lat 30-tych XX w.

5. Warszawa, ul. Jaracza, teatr „Ateneum”, fragment wnętrza z lat 1924—1928 (arch. R. Miller, W. Jastrzębowski) (fot. 1, 2 — L. Sempoliński; 3—5 — A. Stasiak)

II MIĘDZYNARODOWY KONGRES W BOCHUM NA TEMAT OCHRONY ZABYTKÓW TECHNIKI

W dniach 3—9 września 1975 r. odbył się II Międzynarodowy Kongres Ochrony Zabytków Techniki zorganizowany przez Muzeum Górnictwa (Bergbau-Museum) w Bochum¹. W Kongresie tym wzięło udział ponad

¹ I Międzynarodowy Kongres Ochrony Zabytków Techniki odbył się w dn. 29 maja — 5 czerwca 1973 r. w Ironbridge (Wielka Brytania), na którym Polska nie była reprezentowana. Zob. *Transactions of First International Congress of the Conservation of Industrial Monuments*, Ironbridge George Museum Trust, Ironbridge 1975. II Międzynarodowy Kongres przygotowany został przez kolegów w składzie: H. G. Conrad (RFN), G. v. den Abeelen (Belgia), W. Brüggemann (RFN), N. Cossons (W. Brytania), W. Heinz (RFN), E. G. Neumann (RFN), M. Nisser (Szwecja), J. Pazdur (Polska), R. Pittioni (Austria), F. Simelka (RFN), A. Timm (RFN), i E. Wächtler (NRD).

50 przedstawicieli następujących krajów: Austrii, Belgii, Czechosłowacji, Danii, Francji, Japonii, Kanady, Norwegii, NRD, RFN, Polski, Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, Szwecji, Węgier i Wielkiej Brytanii. Wygłoszono 40 referatów dotyczących zagadnień ogólnych tzw. archeologii przemysłowej, rozumianej w szerokim zakresie badań nad historią techniki, zagadnień dokumentacji zabytków techniki oraz przedstawiających stan ochrony zabytków techniki w poszczególnych krajach. Naukę polską na kongresie reprezentowali: prof. dr Jerzy Jaros z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, prof. dr Wojciech Kalinowski, Ośrodek Dokumentacji Zabytków, oraz prof. dr Jerzy Pazdur i doc. dr Danuta Molenda z Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN. Wygłosili

oni następujące referaty: *Zabytki przemysłu jako przedmiot badań międzynarodowych* (J. Pazdur), *Ochrona i konserwacja zabytków techniki w Polsce* (W. Kalinowski), *Ochrona zabytków techniki górniczej na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim* (J. Jaros) oraz *Zabytki górnictwa metali kolorowych w Polsce* (D. Molenda).

W ramach Kongresu odbyły się pokazy filmów poświęconych ochronie zabytków techniki, wśród których wyróżnił się polski film poświęcony fabryce fajansów we Włocławku. Uczestnicy Kongresu mieli możliwość zapoznania się z wieloma interesującymi zabytkami techniki na obszarze Zagłębia Ruhry, jak np.: kolej jednoszynowa w Wuppertal, most stalowy w Münstgen, urządzenia śluzowe w Henrichenburg oraz

liczne huty i kopalnie. Prócz tego uczestnicy zwiedzili Muzeum Górnicztwa w Bochum oraz Muzeum Zabytków Techniki na Wolnym Powietrzu w Hagen. Należy stwierdzić, że w ciągu ostatnich lat nastąpił na całym świecie olbrzymi postęp w zakresie zrozumienia potrzeby ochrony zabytków techniki, a w wie-

lu krajach, zwłaszcza w Wielkiej Brytanii, Szwecji i RFN, osiągnięto już poważne rezultaty w zakresie ochrony, konserwacji i udostępnienia zabytkowych zakładów i urządzeń przemysłowych. Z okazji kongresu organizatorzy wydali katalog najważniejszych zabytków techniki w RFN², a po-

szczególne kraje prezentowały liczne publikacje z tego zakresu.

Uchwalono, że następny III Kongres Ochrony Zabytków Techniki odbędzie się w Szwecji w 1977 r. oraz zgłoszono propozycję zorganizowania IV Kongresu w Polsce w 1979 r.

Wojciech Kalinowski

²R. Slotta: *Technische Denkmäler in der Bundesrepublik Deutschland*, „Veröffentlichungen aus dem Bergbau-

-Museum Bochum”, nr 7, Bochum 1975. Wcześniej nieco skromniejsze wydawnictwo opublikowane zostało w NRD:

E. Wächtler, O. Wagenbreth, *Technische Denkmale in der Deutschen Demokratischen Republik*, Kulturbund der DDR, Weimar 1973.

„SPOTKANIE Z POLSKĄ” W HANOWERZE

We wrześniu 1975 r. odbyła się w Hanowerze trzytygodniowa impreza kulturalna pod nazwą *Begegnung mit Polen*, w trakcie której ekspozowane było dwanaście wystaw sztuki i kultury polskiej. Z ważniejszych wymienić należy: *Polski plakat filmowy*, *Sztuka prymitywna w Polsce*, *Rysownicy satyryczni z Polski*, *Polska sztuka współczesna* oraz doskonała wystawa *Portret Polski*, prezentująca sztukę portretową od czasów Odrodzenia do współczesności. Prezentowane były też osiągnięcia polskie w zakresie ochrony i konserwacji dóbr kultury na wystawie *Ochrona i konserwacja zabytków w Polsce* oraz w dwóch publicznych odczytach. W sali odczytowej Uniwersytetu

Ludowego w dniach 17 i 18 września wygłosili referaty: prof. dr hab. Wojciech Kalinowski o problemach ochrony i przebudowy miast historycznych w Polsce oraz dr Marian Arszyński o ochronie i konserwacji zabytków architektury. Obaj referenci zostali następnie zaproszeni przez Ostfriesische Landschaft, odpowiednik istniejących niegdyś w Polsce sejmików kultury, do Aurich celem zapoznania się z problemami architektury ceglanej XIII w. we wschodniej Fryzji. Liczne wczesnogotyckie kościoły tego kraju, zazwyczaj jednoprzestrzenne, stanowią odrębną, bardzo interesującą grupę architektoniczną¹. Ostfriesische Landschaft dysponuje własnym instytutem badawczym,

prowadzącym badania nad architekturą, sztuką i historią wschodniej Fryzji. Przedstawiciel tego instytutu, dr inż. Robert Noah, specjalizujący się w zagadnieniach wczesnego budownictwa ceglanoego, podniósł sprawę potrzeby zorganizowania przez kraje Europy północnej międzynarodowego seminarium na temat budownictwa ceglanoego². Następnie w dniu 23 września prof. dr hab. Wojciech Kalinowski, na zaproszenie Instytutu Historii Porównawczej Miast (Institut für vergleichende Städtegeschichte)³ w Münster wygłosił wykład pt. *Rozwój miast polskich w pierwszej połowie XIX wieku*.

Wojciech Kalinowski

¹Szersze omówienie architektury tych kościołów opublikowane zostało przez Ostfriesische Landschaft w pracy Roberta Noah: *Die mittelalterlichen Kirchen im Harlingerland*, Aurich 1969.

²Z pobytu gości polskich w instytucie badawczym Ostfriesische Landschaft

ukazała się obszerna notatka prasowa w „Ostfriesische Zeitung”, 22 września 1975 r.

³Instytut ten jest wydawcą niezwykle cennego wydawnictwa pt. *Deutscher Städteatlas*, w którym opublikowano już kilkadziesiąt doskonałych opracowa-

nych planów miast niemieckich. Założenia tego wydawnictwa referował w Polsce dyrektor Instytutu prof. dr Heinz Stob w czasie swej wizyty w Instytucie Historii Kultury Materialnej PAN w 1974 r.

„ZASADY KONSERWACJI BUDYNKÓW I MIEJSC HISTORYCZNYCH” — MIĘDZYNARODOWE SYMPOZJUM W SZTOKHOLMIE

Spotkanie zostało zorganizowane 15—19 września 1975 r. przez Królewską Akademię Literatury, Historii i Starożytności (Kungl. Vitterhets, Historie och Antikvitetsakademien), Centralny Urząd oraz Muzeum Narodowych Starożytności (Riksantikvarieambetet, Historiska Museet) i Instytut Szwedzki (Svenska Institutet). Wzięło w nim udział około dwudziestu czołowych konserwatorów szwedzkich i kilku konserwatorów zagranicznych. Po otwarciu sympozjum zorganizowano wyjazd do Vadsteny, niedużego, zabytkowego miasteczka, gdzie wysłuchano kilku referatów, zwiedzono zabytki i prowadzono długie dyskusje. Dalej ciąg spotkania odbył się w Sztokholmie, gdzie wygłoszone zostały pozostałe referaty. Sympozjum zakończyła dyskusja, która w zasadzie odbywała się w języku angiel-

skim. Materiały mają być wydane drukiem.

Prezentowano następujące referaty: Roland Palsson: *Szwecja i Europejski Rok Spuścizny Kulturalnej*.

Sesja w Vadstanie:

S. E. Noreen: *Historia Vadsteny*;

P. Ström: *Rola Vadsteny w okręgu Motala*;

A. Lindblom: *Problemy konserwatorskie opactwa Św. Brygidy*;

E. Unnerback: *Historia zamku w Vadstanie*;

W. Purshe: *Zamek i jego zbiory archiwalne*;

A. Ahrbom: *Program konserwacji zamku w Vadstanie*;

A. Unnerback i R. Molin: *Projekty ochrony centrum miasta Vadsteny*.

Obrady w Sztokholmie:

Ove Hidemark: *Zamek w Skokloster, problemy konserwatorskie*;

Claude Charpentier (Paryż): *Niektó-*

re aspekty francuskiej ustawy o ochronie zabytków;

Lars C. Cnattingius: *Minione i współczesne zasady konserwacji zabytków*;

Donald W. Insall (Londyn): *Kilka refleksji o granicy między współczesnością a przeszłością*;

Borje Blome: *Nowe kierunki w konserwacji kościołów*;

Lech Krzyżanowski (Warszawa): *Zabytki i miejsca historyczne w świadomości społecznej*;

John Sjöström: *Ekonomia a planowanie przestrzenne i problemy ochrony zabytków*;

Evald Gustafsson: *Problemy ochrony małych miast zabytkowych*;

Eckhardt Vanca (Wiedeń): *Austriackie inwentarze zabytków jako podstawy ustalania rejonów ochrony zabytków, na przykładzie Wiednia*;

Roberto di Stefano (Neapol): *Kry-*